

Innst. S. nr. 19

(2006-2007)

Innstilling til Stortinget fra utenrikskomiteen

St.prp. nr. 86 (2005-2006)

Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og SACU-statene og en bilateral landbruksavtale mellom Norge og SACU-statene, begge av 26. juni 2006

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Det europeiske frihandelsforbund, EFTA, ble opprettet i 1960 for å fremme frihandel og økonomisk samarbeid mellom medlemsstatene. EFTA består i dag av Norge, Island, Liechtenstein og Sveits.

Norge prioriterer i dag å inngå EFTA-frihandelsavtaler med stater der slike avtaler kan bidra til økt samhandel og verdiskaping. Antallet bilaterale og regionale frihandelsavtaler har økt sterkt de siste årene internasjonalt, og trenden synes å fortsette. EFTA-frihandelsavtaler er derfor også et sentralt instrument for å sikre at norsk eksport av varer og tjenester ikke diskrimineres i forhold til eksportører i andre stater. Målsettingen med avtalene er å oppnå minst like gode vilkår som våre konkurrenter.

Frihandelsavtalen er inngått mellom de respektive medlemsstatene i "Southern African Customs Union" (SACU-statene) (bestående av Sør-Afrika, Namibia, Botswana, Lesotho og Swaziland), på den ene siden og de enkelte EFTA-statene på den andre eller der det er uttrykkelig bestemt, SACU-statene der de opptrer samlet.

Hovedformålet med frihandelsavtalen er å stimulere til økt samhandel og økonomisk samarbeid mellom partene. Videre er det et mål å sikre at EFTA-statenes eksport oppnår minst like gode vilkår i SACU-statene som eksport av varer fra EU. EU inngikk en handels-, utviklings- og samarbeidsavtale med Sør-Afrika i 1999.

Fra EFTA-siden ble det gjort en rekke innrømmelser for å imøtekomme utviklingsbehovene til spesielt Botswana, Lesotho, Namibia og Swaziland (heretter kalt BLNS-statene), mens det samtidig ble lagt vekt på å sikre at avtalen holder mål som frihandelsavtale både i forhold til gjeldende WTO-regelverk og ved at den sikrer EFTA-statene tilfredsstillende markedsadgang til SACU-statene. Resultatet er en asymmetrisk avtale som sikrer EFTA-statene tilnærmet den samme markedsadgang som EU har med disse statene, samtidig som den gir SACU-statene til dels andre og bedre vilkår enn EFTA-statene. Avtalen ivaretar således både handels- og utviklingspolitiske formål.

Forhandlingene startet med Sør-Afrika i mai 2003 og ble fra februar 2004 formelt utvidet til også å omfatte BLNS-statene. I utgangspunktet tok EFTA og Sør-Afrika sikte på å etablere en frihandelsavtale som skulle omfatte handel med tjenester, offentlige anskaffelser og investeringer. Med innlemmelsen av BLNS-statene i forhandlingene ble ambisjonsnivået etter hvert senket til i hovedsak å omfatte handel med varer. Avtalen omfatter således med få unntak handel med industrivarer, bearbejdede landbruksvarer, fisk og andre marine produkter. Avvikling av eventuelle handelshindringer som kvantitative restriksjoner skal foretas fra avtalens ikrafttredelse. Avvikling av tollsatser skal gjennomføres etter en fastlagt tidsplan. Avtalen gir SACU-statene som tollunion, og BLNS-statene enkeltvis, rett til å treffe visse handelstiltak hvis det oppstår problemer som en følge av handelsliberaliseringen. Videre vil SACU-statene kunne beholde toll på enkelte sensitive industriprodukter. Disse vil bli gjenstand for gjennomgang med jevne mellomrom etter avtalens ikrafttreden. For andre sensitive produkter åpner avtalen for fjerning av toll over tid.

Videre inneholder avtalen basisbestemmelser for investeringer, offentlige innkjøp, immaterielle rettigheter og en utviklingsklausul på tjenester. Handelsavtalen vil etter hvert kunne videreutvikles til å omfatte mer omfattende forpliktelser på de områdene som fore-

liggende avtale dekker. Avtalen danner således en god plattform for videreutvikling av handels- og samarbeidsforbindelsene mellom partene.

Etter ønske fra SACU-statene inneholder avtalen et kapittel om økonomisk samarbeid og faglig bistand på handelsområdet. Dette er i tråd med Norges eksisterende bistandspolitikk overfor disse landene. EFTA-statene vil bistå SACU-statene i gjennomføringen av avtalen og legge forholdene til rette for økt handel og investeringer. Videre er det et mål å støtte SACU-statenes bestrebelse med å oppnå bærekraftig økonomisk og sosial utvikling.

Sør-Afrika er det viktigste norske markedet i SACU-statene. Verdien av norsk industrivareeksport til Sør-Afrika utgjorde i 2005 om lag 418 mill. kroner og innebærer en økning på om lag 100 prosent over en periode på åtte år. De største eksportsektorene i 2005 var bl.a. elektriske maskiner, maskiner, jern og stål samt fisk og sjømat. Den gjennomsnittlige bundne tollsatsen i Sør-Afrika for industrivarer er i dag 15,8 prosent mens den gjennomsnittlige anvendte tollsatsen for industrivarer er 5,3 prosent. Avtalen innebærer at norsk eksport av industrivarer vil oppnå tilnærmet de samme betingelser som EU i disse markedene. Avtalen sikrer således at norsk eksport av varer ikke vil bli diskriminert i forhold til EU i SACU-statene og legger forholdene til rette for økt eksport av varer til SACU-statene.

Norge har oppnådd spesielt gode betingelser for fiskeeksporten sammenlignet med konkurrenter som Chile og EU. De anvendte tollsatsene i Sør-Afrika ligger i dag på 25 prosent for laks og andre fiskeprodukter. Toll på laks vil etter 9 års nedtrapping bli fullstendig avvirket. Norge vil derfor oppnå full frihandel med fisk og marine produkter, uten unntak. Ingen andre stater, inkludert EU og Chile, har handelsavtaler med SACU-statene som dekker handel med fisk. Forutsatt at forholdene forblir uendret, betyr dette at norsk fiskeeksport i løpet av få år vil oppnå et konkurransefortrinn.

Parallelt med frihandelsavtalen har Norge fremforhandlet en bilateral avtale om handel med landbruksvarer med SACU-statene. De øvrige EFTA-statene har inngått tilsvarende bilaterale landbruksavtaler. Landbruksavtalen er formelt sett ikke en integrert del av frihandelsavtalen med SACU-statene, men er en del av de juridiske instrumenter som oppretter et frihandelsområde mellom EFTA-statene og SACU-statene. Fra norsk side er det tatt hensyn til at flere av SACU-statene er utviklingsland. Lesotho er et minst utviklet land (MUL), men Norge gir i dag også Botswana og Namibia tilnærmet samme behandling som MUL. De ordinære GSP-preferanser ("Generalized System of Preferences") er gjennomført i frihandelsavtalen, samt at det for enkelte produkter er avtalefestet bedre tollpreferanser. Norge har videre gitt Botswana og Namibia en tollfri storfekjøttkvote på 500 tonn innenfor frihandelsavtalen og videreført dagens autonome tollfrie kvote på 2 700 tonn under GSP-systemet. SACU-statene har med andre ord oppnådd bedre og mer forutsigbare vilkår for sin eksport av landbruksprodukter til Norge.

Frihandelsavtalen og den bilaterale landbruksavtalen dekker til sammen det vesentlige av all handel mellom

partene, og det antas derfor at dersom disse to avtalene blir notifisert samtidig til Verdens handelsorganisasjon (WTO), er kravet i GATT-avtalens artikkel XXIV oppfylt. Norge har rett til, ved ratifikasjon av avtalen, å unnta Svalbard fra avtalens geografiske virkeområde. Denne retten gjelder imidlertid ikke for de bestemmelser som gjelder handelen med varer. Unntaksretten følger av et eget vedlegg til avtalen og er i overensstemmelse med Svalbard-traktaten av 9. februar 1920. Norge vil benytte seg av denne unntaksretten.

Frihandelsavtalen og den bilaterale landbruksavtalen ble undertegnet av Norge, Island og Liechtenstein på Island den 26. juni 2006. Sveits, Sør-Afrika og Swaziland undertegnet avtalen i Sveits den 1. juli 2006, mens Namibia og Botswana undertegnet avtalen i Botswana den 14. juli. Lesotho undertegnet avtalen den 7. august 2006.

Frihandelsavtalen, dens vedlegg I og den bilaterale landbruksavtalen i engelsk originalversjon med oversettelse til norsk følger som trykte vedlegg til proposisjonen. Vedleggene ellers og protokollene til frihandelsavtalen og den bilaterale landbruksavtalen følger som utrykte vedlegg til proposisjonen. Disse vedleggene finnes også elektronisk på <http://odin.dep.no/ud/norsk/publ/stprp>.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Olav Akselsen, Vidar Bjørnstad, Marit Nybakk, Hill-Marta Solberg og Anette Trettebergstuen, fra Fremskrittspartiet, Morten Høglund, Siv Jensen og Øyvind Vaksdal, fra Høyre, Erna Solberg og Finn Martin Vallersnes, fra Sosialistisk Venstreparti, Ågot Valle, fra Kristelig Folkeparti, Dagfinn Høybråten, fra Senterpartiet, Alf Ivar Samuelson, og fra Venstre, Anne Margrethe Larsen, slutter seg til den fremforhandlede frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og SACU-statene og den bilaterale landbruksavtalen mellom Norge og SACU-statene.

Komiteen mener det er viktig at EFTA-statene med denne avtalen er sikret tilnærmet samme markedsadgang som EU har med disse statene. For Norges vedkommende vil komiteen særlig understreke de spesielt gode betingelsene for fiskeeksporten.

Komiteen har merket seg at avtalen også inneholder et kapittel om økonomisk samarbeid og faglig bistand på handelsområdet. Komiteen mener dette er positivt og noe som med fordel kan benyttes med andre utviklingsland. Uten en aktiv integrering i verdensøkonomien risikerer mange utviklingsland å bli varig akterutseilt.

Når det gjelder frihandelsavtaler generelt, vil komiteen understreke det som ble sagt i trontalen 3. oktober 2006: "Regjeringen vil også intensivere arbeidet med EFTAs frihandelsavtaler". I fravær av et resultat i Doha-runden i WTO, mener komiteen at frihandelsavtaler er viktige for å sikre Norge markedsadgang på relevante markeder.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Stortinget samtykker i ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og SACU-statene og en bilateral landbruksavtale mellom Norge og SACU-statene, begge av 26. juni 2006.

Oslo, i utenrikskomiteen, den 25. oktober 2006

Olav Akselsen
leder

Morten Høglund
ordfører

